

РУКОПИСНА
ТА
КНИЖКОВА
СПАДЩИНА
УКРАЇНИ

2026 | 3(42)

Засновники:

Національна академія наук України
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
Інститут рукопису

Головний редактор

Любов ДУБРОВІНА, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Наукова рада:

Олексій ОНИЩЕНКО, доктор філософських наук, академік НАН України (голова)
Аліна ДЗЕНТЬОЛ, доктор гуманістичних наук (Польща)
Георгій ПАПАКІН, доктор історичних наук, професор
Олена ПАСТУШЕНКО, доктор наук із соціальних комунікацій
Олаф ХАММАН, доктор філософії (Німеччина)
Олексій ХАМРАЙ, доктор філологічних наук
Ріма ЦІЦЕНЄНЕ, доктор гуманітарних наук (Литва)
Надія ШИП, доктор історичних наук, професор

Редакційна колегія:

Галина КОВАЛЬЧУК, доктор історичних наук, професор (заступник головного редактора)
Валентина БЕЗДРАБКО, доктор історичних наук, професор
Геннадій БОРЯК, доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України
Лариса БУРЯК, доктор історичних наук, професор
Наталія ВЕРЕТЕННИКОВА, кандидат наук із соціальних комунікацій
Людмила ГНАТЕНКО, доктор історичних наук
Ярослав ДУМАНОВСЬКИЙ, габілітований доктор (Польща)
Наталія ЗУБКОВА, кандидат історичних наук (відповідальний секретар)
Катерина ЛОБУЗІНА, доктор наук із соціальних комунікацій
Дайва НАРБУТЕНЕ, доктор філософії (гуманітарні науки) (Литва)
Володимир ПОПИК, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України
Сергеюс ТЕМЧІНАС, габілітований доктор гуманітарних наук, професор (Литва)
Віра ЧЕНЦОВА, кандидат історичних наук (Франція)
Людмила ШАРІПОВА, доктор філософії, асистований професор (Велика Британія)
Лідія ЯРЕМЕНКО, кандидат історичних наук

Ідентифікатор медіа R30-02744

Видання індексується науковими базами даних, зокрема: Scopus, Web of Science, Google Scholar, Index Copernicus, Scientific Indexing Services, ResearchBib, International Institute of Organized Research (I2OR), CiteFactor, BASE, Open Access Infrastructure for Research in Europe, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Word Cat, EBSCO, Український Реферативний Журнал, Україніка наукова, Наукова періодика України

Адреса редакції:

01601, Київ-33, вул. Володимирська, 62, к. 312
Тел.: (044) 234-78-65, (044) 288-14-18
E-mail: rkusu@nbuv.gov.ua
Сайт журналу: <http://rkusu.nbuv.gov.ua>

Founders:

The National Academy of Sciences of Ukraine
Vernadsky National Library of Ukraine
Institute of Manuscript

Editor-in-Chief

Liubov DUBROVINA, Dr. habil. in History, Professor, Corresponding Member of NASU

Science Board:

Oleksii ONYSHCHENKO, Dr. habil. in Philosophy, Academician of NASU (Chairman)
Alina DZENTOL, Ph.D in Humanitarian Sciences (Poland)
Olaf HAMMAN, Ph.D. (Germany)
Oleksii KHAMRAI, Dr. habil. in Philology
Heorhii PAPAKIN, Dr. habil. in History, Professor
Olena PASTUSHENKO, Dr. habil. in Social Communication
Nadiia SHYP, Dr. habil. in History, Professor
Ryma TSINTSENIENE, Ph.D in Humanitarian Sciences (Lithuania)

Editorial Board:

Halyna KOVALCHUK, Dr. habil. in History, Professor (Deputy Editor-in-Chief)
Valentyna BEZDRABKO, Dr. habil. in History, Professor
Hennadii BORIAK, Dr. habil. in History, Corresponding Member of NASU
Larysa BURIK, Dr. habil. in History, Professor
Vira CHENTSOVA, Ph.D. in History (France)
Yaroslav DUMANOVSKY, Dr. habil. (Poland)
Liudmyla HNATENKO, Dr. habil. in History
Kateryna LOBUZINA, Dr. habil. in Social Communication
Daiva NARBUTENE, Ph.D (Lithuania)
Volodymyr POPYK, Dr. habil. in History, Professor, Corresponding Member of NASU
Liudmyla SHARIPOVA, Ph.D, Associate Professor (United Kingdom)
Serheius TEMCHINAS, Dr. habil. in Humanitarian Sciences (Lithuania)
Natalia VERETENNIKOVA, Ph.D in Social Communication
Lidiia YAREMENKO, Ph.D. in History
Nataliia ZUBKOVA, Ph.D. in History (Executive Secretary)

Media ID R30-02744

This publication is indexed by the following scientometric databases, among which are: Scopus, Web of Science, Google Scholar, Index Copernicus, Scientific Indexing Services, ResearchBib, International Institute of Organized Research (I2OR), CiteFactor, BASE, Open Access Infrastructure for Research in Europe, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Word Cat, EBSCO, Ukrainian Abstract Journal, Scientific Ukrainika, Scientific Periodicals of Ukraine

Editorial office address:

62 Volodymyrska st., room 312, Kyiv 01601, Ukraine
Phone: (+ 38 044) 234-78-65, (+ 38 044) 288-14-18
E-mail: rksu@nbuv.gov.ua
<http://rksu.nbuv.gov.ua>

3(42)
2026

Дослідження
архівних
та книжкових
фондів

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
ІНСТИТУТ РУКОПISУ

РУКОПISНА ТА КНИЖКОВА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
ВИХОДИТЬ 4 РАЗИ НА РІК
ЗАСНОВАНИЙ У 1993 Р. ЯК ЗБІРНИК
У СІЧНІ 2024 Р. ПРОДОВЖЕНО У ФОРМІ ЖУРНАЛУ
КИЇВ

ЗМІСТ

<i>Світлана БЛАЩУК, Олексій ЯСЬ.</i> Світлина Людмили Драгоманової роботи Мікеля Шембоша з колекції Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: хронологічна атрибуція й біографічні контексти	5
<i>Надія ЗЕЛІНСЬКА, Христина АСТАПЦЕВА.</i> Атрабуція кулінарної книжки З. Клиновецької «Страви й напитки на Україні» (1911, 1913, 1918 рр.) як метод деколонізації бібліографічного простору	18
<i>Володимир ПАШУК.</i> «Зоря» — перша просвітянська читанка (Львів, 1869)	47
<i>Лідія КОРНІЙ.</i> Трансформаційні процеси в українській музичній культурі доби Бароко та їх відображення у друкованих редакціях «Граматика музикальної» Миколи Дилецького	63
<i>Лідія ЯРЕМЕНКО.</i> Пресові публікації у складі особових архівних фондів: нормативні засади комплектування, шляхи практичної реалізації	81
<i>Ганна ІНДИЧЕНКО.</i> Співпраця українських академічних учених-зоологів з ученими європейських країн (1966—1970): історико-джерелознавчий аспект	98
<i>Галина КАРПІНЧУК.</i> «Прегарно переписаний і оздоблений рукопис...» — збірка «Wirszu T. Szewczenka» (1844): нові та малознані джерела до історії її побутування	118

Історія
книжкових
колекцій
та зібрань

Дослідження
в галузі спеціальних
історичних
дисциплін

Публікація
документів

Інформаційний
ресурс
культурної
спадщини

Олеся ДЗИРА. Комплектування забороненими цензурою українознавчими виданнями відділу спеціального зберігання Центральної наукової бібліотеки Академії наук УРСР в кінці 1960-х — першій половині 1980-х років 143

Богдан ЖУЛКОВСЬКИЙ. Візантійські середньовічні невменні манускрипти як джерела для літургично-музикознавчих студій кондакарного жанрового стилю Київської Русі 157

Марина ПАЛІЄНКО, Ігор СРІБНЯК, Анна ХЛЄБІНА. Книжковий рух у таборах інтернованих вояків Української Галицької Армії в Чехословаччині, 1919—1922 роки 172

Ольга ВОЛОСАТИХ. Харківські концерти Віктора Косенка на сторінках архівних документів (з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського) 192

Володимир ЛИТВИН. «Алгебраїчна формула»: незалежність церкви дорівнює незалежності держави (листи Симона Петлюри з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України) 212

Лариса МАТВІЙЧУК. Створення наукових довідників-путівників з історико-культурної спадщини в національних бібліотеках Національної академії наук України (90-ті роки XX століття — 2024 рік) 224

Alla ZHARINOVA, Iryna TSYBENKO, Oleksiy KRASOVSKYI, Serhii ZHARINOV, Vita BOYKO. Archival fonds of Ukrainian state archives in context of principles of open science (англ. мовою) 253

Сергій ГРИК, Віталій ЧЕРНОІВАНЕНКО. Бібліографічна база «Єврейські студії в незалежній Україні»: передумови і перспективи створення 275

Liudmyla HNATENKO, Hanna HOROBETS, Mariia KOLBUKH. Database of Ukrainian Manuscript Books of the 11th — 16th centuries: significance, creation methodology, support of the Ukrainian Cultural Foundation (англ. мовою) 289

<https://doi.org/10.15407/rksu.42.157>

УДК 37.015.31:(37)(«395/1453»)

Богдан Жулковський, кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

ORCID: 0000-0001-8435-5201

E-mail: eisodikon@gmail.com

ВІЗАНТІЙСЬКІ СЕРЕДНЬОВІЧНІ НЕВМЕННІ МАНУСКРИПТИ ЯК ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ЛІТУРГІЧНО-МУЗИКОЗНАВЧИХ СТУДІЙ КОНДАКАРНОГО ЖАНРОВОГО СТИЛЮ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Метою дослідження є введення до українського музикознавчого та гуманітарного дискурсів візантійських невменних і ненотованих літургійних рукописів X—XIV ст., які репрезентують кондакарний жанровий стиль. З-поміж них: Кондакарі (Ікіматарії), Псалтикони, Асма-тикони, Аколупії, Тріюдіони, Пентикостаріони, Октоїхи, Мінеї Службові та Святкові, Єрусалимські і Студійські Типікони (Устави). **Методологія статті** полягає в системному аналізі джерел, що поєднує низку кодикологічних, палеографічних, текстологічних, богословсько-літургійних та компаративно-музикознавчих підходів. **Наукова новизна.** Виявлено фотокопії візантійських невменних і ненотованих рукописів на офіційних сайтах провідних архівних установ світу — Бібліотеки Конгресу (США), Національної бібліотеки Франції та Ватиканської апостольської бібліотеки. Віднайдено раритетні факсимільні видання окремих середньовічних пергаментних кодексів і маловідому спеціалізовану наукову літературу з візантиністики й палеославістики. З'ясовано структуру моножанрових та поліжанрових літургійних співацьких книг, репертуар кондаків та інших гімнів тропарної групи. Обґрунтовано важливість залучення візантійських невменних та

Цитування: Жулковський Б. Візантійські середньовічні невменні манускрипти як джерела для літургійно-музикознавчих студій кондакарного жанрового стилю Київської Русі. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2026. № 3 (42). С. 157—171. <https://doi.org/10.15407/rksu.42.157>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ненотованих рукописів до порівняльних літургично-музикознавчих досліджень кондакарного жанрового стилю, питомого для культури Київської Русі. **Висновки.** Нотовані кодекси X—XIV ст. з палеовізантійськими шартрськими і медіавізантійськими касторськими невмами доцільно вводити в якості паралельного тексту до палеославистичних студій. Такий підхід сприятиме пошуку достовірного ключа для дешифровки адіастематичної кондакарної нотації та реконструкції корпусу українських мелізматичних піснеспівів.

Ключові слова: музичне джерелознавство, літургичне музикознавство, візантійські невменні нотації, кондакарний жанровий стиль, компаративні музикознавчі студії.

Актуальність теми статті. Проблема візантійсько-слов'янських літургично-музичних зв'язків — одна з магістральних у сучасній українській музичній медієвістиці. Богослужбовий спів Київської Русі сформувався під значним впливом константинопольської, палестинської, південноіталійської та балканослов'янської соборних і монастирських практик. Кондакарний (пападичний) стиль характеризувався мелізматичністю, орнаментальністю та юбіляційністю і відображав трансцендентність Трипостасного Бога. Таке мистецтво було під силу солістам-віртуозам (протопсалтам, лампадаріям, мелургам, доместикам), котрі співали при патріархії, митрополії та єпископських кафедрах, іноді — у ставропігійних обителях.

В українських синтетичних музично-історичних працях літургичному співу Візантії та Київської Русі виділено скромне місце. Кондакарний (пападичний) стиль часто розглядається поверхово, без урахування новітньої історіографії та конкретних джерел.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям нашої статті є праці знаних зарубіжних медієвістів стосовно візантійської церковної музики [25; 30; 48; 49; 51; 53; 54; 55] та її слов'яно-руської рецепції [19; 20; 21; 23; 24; 26; 28; 29; 45; 46; 47; 50], а також публікації (статті, монографії) та дисертації сучасних українських візантиністів і палеославистів з-поміж музикологів і філологів [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. До уваги взято інципітарії грецьких і слов'янських піснеспівів, які видали Енріка Фоллієрі, Ганс Роте і Дітер Штерн [22; 27].

Відзначимо ізольованість за спеціалізаціями більшості гуманітаріїв-медієвістів XX ст. (богослови, літургисти, історики, кодикологи, палеографи, філософи, культурологи, філологи, мистецтвознавці, музикознавці). Нещодавно створено перші комплексні (міжгалузеві) праці з музичної медієвістики (візантиністики, палеославістики та україністики).

Протягом останніх дев'яноста років з'явилося чимало факсимільних та дешифрованих публікацій візантійських літургичних невменних книг, а за минуле двадцятиліття на ресурсах відомих архівних установ світу (Ватиканської апостольської бібліотеки, Бібліотеки Конгресу (США), Французької національної бібліотеки) було оприлюднено низку середньовічних книг

(манускриптів), які віддзеркалюють різні види співу, у тому числі кондакарний (пападичний) жанровий стиль. Серед них: візантійські невменні й ненотовані Псалтикони [9; 13; 15; 16; 41; 43], Аколупії [40; 42], Кондакарі (Ікіматарії) [35; 36; 37], Мінеї [8; 11; 12; 14; 31; 32], Октоїхи [33; 34], Тріодіон (Тріодь Постова) [10], Єрусалимські Типікони (Устави) [38; 39], сирійський ненотований Тріодіон [44] і киево-руські невменні Кондакарі [17; 18; 52].

Мета публікації — ввести до українського музикознавчого та гуманітарного дискурсу візантійські невменні та ненотовані богослужбові манускрипти X—XIV ст., які представляють кондакарний (пападичний) жанровий стиль, поширений у Київській Русі.

Виклад основного матеріалу. На підставі низки літургично-музичних ознак поділимо збережені й доступні музикологам візантійські середньовічні невменні і ненотовані рукописи (пов'язані з кондакарним стилем) на п'ять типів: 1) Кондакарі (Ікіматарії); 2) Тріоді, Мінеї та Октоїхи; 3) Псалтикони; 4) Асматикони і Аколупії; 5) Типікони (Устави).

Кондакарі (*Κοντακάρια*) датуються X—XII ст., походять із монастирів великомучениці Катерини на горі Синай і апостола Іоанна Богослова на острові Патмос, лаври преподобного Сави Освяченого в Єрусалимі, деяких обителів святої гори Афон і південної Італії. Джерела, які репрезентують кондакарну літургичну традицію до X ст., збереглися лише в папірусних та пергаменних фрагментах. За ними можна реконструювати виконання полістрофних кондаків у візантійському «Ἀισματικὴ ἀκολουθία» («Пѣсненном Послѣдованії») згідно з Типіконом собору Святої Софії в Константинополі. Існує гіпотеза, що цей Устав використовувався в Київській Русі від дати її Хрещення до запровадження Студійського Типікону [1; 3].

Візантійські ненотовані Кондакарі X—XII ст. фіксують силабічне виконання кондаків, характерне для консервативного монастирського середовища (усна форма передачі наспівів). Вони включають лише проіміони (кукуліони) і перші ікоси архаїчних полістрофних кондаків (загальна кількість монострофних кондаків у цих кодексах іноді сягала 740). Більшість гімнів належала до категорії «προσόμοια» («подобні»); лиш окремі з них маркувалися як «αὐτόμελα» («самоподобні») чи «ἰδιόμελα» («самогласні»). Візантійські Кондакарі студіювали переважно філологи, зокрема в компаративістських студіях (на етапі підготовки кондаків преподобного Романа Мелодоса до критичних видань). Ці книги можуть дати чимало користі музикологам, зокрема інформацію з приводу іхосів (гласів) і моделей кондаків та ікосів.

Найдавніший візантійський Кондакар датується X ст. і зберігається в монастирі святої Катерини на горі Синай (шифр Sin. gr. 925). Його мікрофільм доступний на офіційному сайті Бібліотеки Конгресу (США) [35] поряд із двома іншими Кондакарями [36; 37]. Особливістю цього кодексу є збереження практики виконання великого акафісту Пресвятії Богородиці

без проіміону «Τῇ Ἠπερμάχῳ Στρατηγῶ» («Възбранной Воеводѣ»). Замість нього звучав проіміон «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς» («Повелѣнное таїнство»), який нашого часу слугує тропарем свята Похвали Богородиці. У візантійському Кондакарі Sin. gr. 925 вперше в історії маркується сам жанронім «κοντάκιον» («кондак»). До того піснеспіви містили назви «ὕμνος» («гімн»), «ὥδή», «ᾠσμα» («пісня»), «ψαλμός» («псалом»), «ἔπος» («слово», «епос»), «αἶνος» («хвала»), «δέησις» («моління»), «ποίημα» («поема»). По одному Кондакарю XI ст. містять скрипторії монастиря святого апостола Іоанна Богослова на острові Патмос (поділено; шифри Patm. 212, Patm. 213) та Ватопедського монастиря на святій горі Афон (шифр Ath. Vator. 1041).

До візантійських поліжанрових літургичних кодексів, в яких могли міститися кондаки, належать *Тріодіони* (*Τριῳδία*), *Пентикостаріони* (*Πεντηκοστήρια*), *Мінеї* (*Μηναῖα*) та *Октоїхи* (*Οκτώηχα*). Такі книги включали палеовізантійську чи медіавізантійську невменні нотації або ж були ненотованими (проте також містили певну співацьку інформацію).

З-поміж невменних Тріодей особливо відзначається Шартрська, яка датується XI ст. і перебуває у фондах Великої лаври на горі Афон (шифр Ath. L. γ. 67). Її фрагмент зберігався в муніципальній бібліотеці міста Шартр (Chartres 1754) і був знищений під час бомбардування в часи Другої світової війни. Цей кодекс включає палеовізантійську шартрську нотацію; вона (на відміну від палестинської куаленської) має константинопольське походження. Шартрські невми належать до адіастематичного типу й тісно пов'язані з екфонетичними, містять більше великих іпостасей і трапляються у візантійських кодексах від X до середини XI ст. Спроби їх дешифровки належать музикознавцям-візантиністам Генрі Тильярду [54] та Оліверу Странку [51]. Перший також ототожнив афонський та шартрський уривки Тріоді, а другий — спостеріг подібність візантійської шартрської та києво-руської кондакарної нотацій.

На офіційному ресурсі Ватиканської апостольської бібліотеки знаходиться ненотована Тріодь XI ст. південноіталійського походження (Vat. gr. 771) [10]. Вона включає один кондак із залишками алфавітного акровірша в богослужінні Великої п'ятниці та кількарарові згадки жанроніму «кондак» на арк. 174зв., 185, 251. На сайті Бібліотеки Конгресу (США) викладено сирійсько-мелькітську ненотовану Тріодь першої половини XIII ст. (Sin. syg. 261), де наявний раритетний сирійський кондак (у доповненні до заупокійної служби) [44].

Окремі грецькі Службові Мінеї XI—XII ст. південноіталійського походження містять полістрофні кондаки. З-поміж них особливо вирізняються Vat. gr. 1829 [14], Crypt. gr. Δ. β. I, Crypt. gr. Δ. β. III, Crypt. gr. Δ. β. V та Crypt. gr. Δ. β. XII. Давні Мінеї константинопольського походження завжди включали кондаки-монострофи та ікоси; вони фіксувалися у спеціальних розділах рукописів або як месодії в канонах Утрени. У синайській Служ-

бовій Мінеї IX—X ст. на березень і квітень (Sin. gr. 607) наявні проіміони зі служб Сорока мучеників Севастійських (арк. 33) і Благовіщення Пресвятої Богородиці (арк. 92 зв.). Жанронім «кондак» фіксується не більше одного разу (арк. 33) [31]. В іншій ненотованій синайській Службовій Мінеї XI ст. на серпень (Sin. gr. 631) записано проіміон Успінню Божої Матері (арк. 46) [32]. Мінеї з ресурсу Ватиканської апостольської бібліотеки, які датуються XII—XIII ст. і представляють локальні літургичні традиції, містять кондаки-монострофи та ікоси (Vat. gr. 787 і Vat. gr. 1547) [11; 12]. Кондаки відсутні в ненотованій Службовій Мінеї початку XI ст. (Vat. gr. 2) [8]. Їх запровадив у кількох південноіталійських монастирях преподобний Ніл Россанський.

Візантійські ненотовані Октоїхи кінця X ст. (Sin. gr. 794) [33], XII ст. (Sin. gr. 795) [34] включають корпус недільних кондаків восьми ікосів. Як месодії в канонах, проіміони й ікоси фіксують в Октоїхах XII—XIII ст. комбінованого типу. Два кондаки наявні в киево-руському Октоїху XIII ст. з кондакарною нотацією (РНБ, Соф. 122, арк. 72 зв. — 73 зв.).

Псалтикони (*Ψαλτικά*) були антологіями гімнів, призначених для сольного вокального виконання протопсалтами та лампадаріями. Вони відображали константинопольську соборну богослужбову традицію останньої чверті XII — XIV ст. Мали латинський (римо-католицький) співацький відповідник Кантаторій (*Cantatorium*). Основу Псалтикону складали монострофні кондаки (проіміони) та ікоси, до яких додавалися деякі інші літургичні жанри (тропарі, іпакої, киноники, прокимни, аллілуарії). Останні зустрічаються у Псалтиконах з медіавізантійською невменною нотацією, які походять із південноіталійських православних монастирів (зокрема, Сан-Сальвадоре в Мессіні). Цей вид нотації, на відміну від палеовізантійських шартрської чи куаленської, є діастематичним. Його впевнено дешифрували знані музикологи Генрі Тильярд та Егон Веллес [54; 55]; хоч італієць Джованні Марці пропонує зовсім інший методологічний підхід до транскрипції [30]. Кондаки-монострофи та ікоси (кількістю від одного до чотирьох) містили спільний завершальний приспів (*εφύμνιον*) чи рефрен (*ρεφραίν*), що свідчить про їхнє респонсорне звучання (протопсалт / лампадарій — хор). Подібний спосіб виконання пропонує Устав Великої Церкви, локальні Евергетидський і Мессінський Типікони.

У візантійських невменних Псалтиконах наявні 86 монострофних кондаків; з-поміж них 14 належать до типу «αὐτόμελα» («самоподобні»). Німецький візантолог Константин Флорос здійснив класифікацію їх музичних форм [20; 21]. Серед ікосів моделями слугують 13 гімнів; вони, як правило, містять невменну нотацію (інші нерідко фіксувалися без нотації). Кондаки та ікоси на одне і те саме свято могли мати взірці не лише з різних богослужінь річного кола, а й серед інших жанрів тропарної групи (сідальнів, тропарів). В окремій Псалтиконі включено великий акафіст

Богородиці з невменною нотацією, що віддзеркалює традицію щотижневого співу цього макрожанру в період Великого посту. Великий акафіст без нотації наявний також у грецьких Кондакарях, Тріодях, Мінеях, Євхологіонах, Часословах і Слідуваних Псалтирях. Чимало Псалтиконів містили мартирії (які маркували гласи піснеспівів). Поважний медієвіст Карстен Г'юг закріпив типологічну подібність візантійських Псалтиконів і киево-руських Кондакарів (їх архетип міг сформуватися у Візантії ще у VIII—X ст. [26]).

Згідно з градацією розспівності було три типи візантійських Псалтиконів: 1) мелізматичні (зокрема, Vat. gr. 1606 із Ватиканської апостольської бібліотеки [13]); 2) силабіко-невматичні (Vat. gr. 345 [9]; також Sin. gr. 1280 і Sin. gr. 1314 з монастиря святої Катерини на горі Синай; мікрофільми обох книг доступні на офіційному ресурсі Бібліотеки Конгресу (США) [41; 43]); 3) мішані (шифр Laurent. Ashburnham. 64 з монастиря Гроттаферрата біля Рима, що датується 1288—1289 рр. і виданий факсимільним способом у серії Monumenta Musicae Byzantinae [16]). На сайті рукописного відділу Французької національної бібліотеки розміщено візантійський Псалтикон Grec. 397 [15]. Серед інших кодексів такого типу — два з понтифікальної базиліки Сан-Джованні в Латерано (шифри Crypt. Г. γ. III; Crypt. Г. γ. V) та по одному з абатства Сан-Сальвадоре в Мессіні (шифр Mess. gr. 129) і монастиря святого апостола Іоанна Богослова на острові Патмос (шифр Patm. gr. 221). Останній рукопис вважається найдавнішим збереженим кодексом з медіавізантійськими невмами (створений не пізніше 1179 р.). Псалтикони XIV ст. зазнали впливу каллофонного стилю, що поширився в музиці Візантії [48].

Асматикони (Ἀσματικά) та *Аколуфії* (Ἀκολουθία) слугували хрестоматіями піснеспівів для вокальних ансамблів. Перші — доповнювали жанровий корпус Псалтиконів та датувалися другою половиною XII—XIV ст. Другі — містили вибрані гімни Псалтиконів та Асматиконів, поширилися в XIV—XV ст. (сформувалися внаслідок реформ преподобного Іоанна Кукузеля і відобразили каллофонний мелізматичний стиль у співацькому мистецтві).

Константин Флорос розділив збережені візантійські Асматикони на два види: 1) чисті; 2) мішані [21]. До складу чистих Асматиконів входили прокимни, алілуарії, киноники, іпакої, тропарі пророцтв і літургійні антифони. З-поміж них — Асматикон із Великої лаври на Афоні (шифр Ath. L. γ. 3) і два південноіталійські Асматикони (шифри Crypt. Г. γ. I, Crypt. Г. γ. VII). Константин Флорос і Кеннет Леві звернули увагу на типологічну спорідненість візантійських Асматиконів та киево-руських Благовіщенського, Троїцького, Успенського та Синодального Кондакарів [20; 29]. Вони ж помітили наявність у Кондакарях інтонаційних формул (хабув та аненайок), котрі походять від візантійських апіхім, і почали перші компаративні дешифровки палеовізантійської, медіавізантійської та кондакарної невменних нотацій.

Раритетним рукописом є Асматикон із бібліотеки собору в Касторії (шифр Kastoria 8), введений до наукового дискурсу грецьким філологом Ліносом Політісом, детально вивчений сучасними музикологами Константином Флоросом [20; 21] та Анналізою Донекою [19]. Цей манускрипт належить до мішаного типу; його основу становлять киноники, іпакої та тропарі (кондаки відсутні). Касторська нотація поєднує два рядки невм: верхній подібний до великих іпостасей кондакарної нотації, котрі могли також фіксувати хейрономію (ці знаки марковані червоним та зеленим кольорами), нижній — до звичайних медіавізантійських невм. Очевидно, що архетип дворядкової невменної нотації сягав візантійської літургичної музики XI — першої половини XII ст. [19]. Анналізі Донеці належить ідея розроблення комп'ютерної бази даних хейрономічних символів, взятих із касторської і кондакарної нотацій [19].

Мікрофільми двох візантійських невменних Аколупіїв (кінця XIV — початку XV ст.) зі скрипторія монастиря великомучениці Катерини на горі Синай викладено на сайті Бібліотеки Конгресу (США); тут наявні кондаки (Sin. gr. 1262 і Sin. gr. 1281) [40; 42].

Типікони (Τυπικά) містили рубрики стосовно виконання кондаків і споріднених жанрів тропарної групи. Серед них особливо виділяються Студійський та Єрусалимський Типікони, які використовувалися не лише у Візантії, а й у межах Київської митрополії. Сайт Бібліотеки Конгресу (США) пропонує два візантійські Єрусалимські Типікони, перший з яких датується XII ст. (шифр Sin. gr. 1094) [38], другий — початком XIII ст. (шифр Sin. gr. 1097) [39]. Обидва кодекси подають різні вказівки стосовно виконання великого акафіста Пресвятій Богородиці. Згідно з рубриками давнішого, у лаврі преподобного Сави Освяченого в Єрусалимі була традиція співу цього гімну на Благовіщення, а на Похвалу Богородиці звучали лише чотири його ікони (проте, за благословенням настоятеля монастиря й за умови звершення Всенічного Бдіння, на Похвалу проспівували весь великий акафіст). Типікон Sin. gr. 1097 містить типову синайську редакцію Єрусалимського Уставу. Згідно з нею, половина великого акафіста (дванадцять ікосів) виконувалася на Благовіщення; інша ж частина — на Похвалу Богородиці.

У Київській митрополії від останньої третини XI ст. до кінця XIV ст. використовували Студійський Типікон у версії Константинопольського патріарха Олексія Студита. Саме йому були підпорядковані киево-руські Кондакарі кінця XI — першої половини XIII ст. До нашого часу збереглося шість таких манускриптів, які, поряд з іншими невменними та ненотованими кодексами, розглянуті в наших попередніх дослідницьких працях [1; 2; 3].

Наукова новизна. Виявлено фотокопії давніх візантійських невменних і ненотованих манускриптів на офіційних ресурсах провідних архівних установ світу — Бібліотеки Конгресу (США), Ватиканської апостольської бібліотеки, Національної бібліотеки Франції. Розглянуто унікальні

факсимільні публікації деяких середньовічних пергаменних рукописів та раритетні спеціалізовані дослідницькі розвідки з візантиністики і палеославістики. З'ясовано структуру моножанрових і поліжанрових літургічних співацьких кодексів, репертуар кондаків та інших піснеспівів тропарної групи. Обґрунтовано важливість залучення візантійських невменних та ненотованих манускриптів до компаративних літургічно-музикознавчих студій кондакарного (пападичного) жанрового стилю, типового для мистецтва Київської Русі.

Висновки. Кондакарний (пападичний) жанровий стиль віддзеркалено у візантійських рукописах, з-поміж яких ненотовані Кондакарі (Ікіматарії) X—XII ст., невменні й ненотовані Мінеї та Тріюди X — середини XII ст. (константинопольської генези), ненотовані Октоїхи XII—XIII ст. (комбінованого типу), невменні Псалтикони та Асматикони середини XII — XIV ст., а також невменні Аколупії XIV ст., Студійські та Єрусалимські Типікони.

Факсимільні видання цих літургічних нотованих пам'яток та транскрипцій невменних нотацій із них, публікації архівних фото для вільного доступу в мережі Internet на офіційних сайтах наукових установ світу — Ватиканської апостольської бібліотеки, Бібліотеки Конгресу (США) та Французької національної бібліотеки — сприятимуть зацікавленості візантійськими невменними й ненотованими книгами серед українських музикознавців.

Між візантійськими богослужбовими книгами і киево-руськими Кондакарями є багато спільного. Це і типологічна спорідненість другого розділу Благовіщенського, Синодального, Успенського і Троїцького Кондакарів до візантійського Асматикону, і наявність грекомовних гімнів у Благовіщенському Кондакарі (білінгвальний запис іпакої Воздвиження й вкраплення грецизмів в асмастик і поліелей, які відображають «Ἀσματικὴ ἀκολουθία»).

Кондакарний спів, як і грецький, супроводжувався хейрономією; у ньому трапляються мелізматичні інтонаційні формули (аненайки і хабуви), які походять від візантійських апіхім. Чимало музикологів-медієвістів відзначили аналогічність кондакарної і візантійської нотацій (зокрема, компліментарне співвідношення між великими іпостасями й малими знаками; воно трапляється в низці середньовічних рукописів Візантії та Київської Русі).

Богослужбові співацькі манускрипти X—XIV ст. з палеовізантійськими шартрськими і медіавізантійськими касторськими невмами доцільно залучати в якості паралельного тексту до музично-палеославістичних студій. Цей підхід вбачається евристичним, бо він сприятиме пошуку достовірного ключа для дешифровки «тайнозамкненої» адіастематичної кондакарної нотації та реконструкції корпусу українських мелізматичних піснеспівів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жулковський Б.Є. Жанр кондака в українському церковно-монодійному співі XV—XIX століть : дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2015. 213 с.
2. Жулковський Б.Є., Секо Я.П. Жанр кондака в українських монодійних рукописах і стародруках XI—XVIII століть: джерелознавчий аспект дослідження // *Сторінки історії*. 2024. № 59. С. 39—49. <https://doi.org/10.20535/2307-5244.59.2024.318626>
3. Жулковський Б.Є. Семітсько-сирійсько-грецький кондак і киево-руський кондакарний спів у західноєвропейській та американській візантиністиці й палеославістиці // *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2022. Вип. 28. С. 404—420. <https://doi.org/10.15407/rksu.28.404>
4. Ігнатенко Є.В. Візантійська музика в освітньо-науковому просторі сучасної України // *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського*. 2023. Вип. 138. С. 116—125. <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.138.294798>
5. Кожушний О. Преподобний Роман Солодкоспівець і візантійська гімнографія III—VIII століть. Київ, 2009. 263 с.
6. Міщенко І.М. Музично-стилістичні особливості розвитку візантійської, слов'яно-руської та української монодії (на матеріалі самогласних стихир Преображення) : дис. ... канд. мистецтвознавства. Львів, 2019. 276 с.
7. Ясіновський Ю. Візантійська гімнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу. Львів, 2011. 467 с.
8. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 2. 165 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.2
9. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 345. 127 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.345
10. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 771. 298 fol. [Byzantine Triodion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.771
11. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 787. 229 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.787
12. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1547. 185 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1547
13. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1606. 184 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1606
14. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1829. 43 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1829
15. Bibliothèque nationale de France. Département des manuscrits. Grec. 397. 136 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10723130v>
16. Contacarium Ashburnhamense / Ed. C. Høeg. Copenhagen, 1956. 47, 530 p. (Monumenta Musicae Byzantinae. Facsimiles. Vol. IV).
17. Contacarium Palaeoslavicum Mosquense / Ed. A. Bugge. Copenhagen, 1960. XII, 408 p. (Monumenta Musicae Byzantinae. Facsimiles. Vol. VI).
18. Der altrussische Kondakar: Auf der Grundlage des Blagoveščenskij Nižegorodskij Kondakar / Hrsg. A. Dostál, H. Rothe. Giessen, 1976. T. 2: Facsimile. 260 S.
19. Doneda A. Hyperstases' in MS Kastoria 8 and the Kondakarian Notation: Relationscips and Interchangeability // *Palaeobyzantine Notations* / Ed. C. Troelsgård. Hernen: Breidusstichtung, 1999. Vol. II. P. 23—36.

20. Floros C. Das Kontakion // Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte. Stuttgart; Hamburg, 1960. Bd. 34. S. 84—106. <https://doi.org/10.1007/BF03376474>
21. Floros C. The Origins of Russian music: Introduction to the Kondakarian Notation. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2009. XX, 311 p.
22. Follieri H. Initia hymnorum ecclesiae graecae. Città del Vaticano, 1960—1966. T. I. 590 p. T. II. 570 p. T. III. 618 p. T. IV. 459 p. T. V. 329 p.
23. Gerlach O. The Sources of the Kontakion as Evidence of a Contradictory History of Reception // Theorie und Geschichte der Monodie / Hsg. M. Pischlöger. Wien; Brno, 2020. Bd. 10. S. 145—188.
24. Grinchenko O. Slavonic Kondakaria and Their Byzantine Counterparts: Discrepancies and Similarities // Българско музикознание. 2012. Iss. 3—4. P. 57—70.
25. Hannick Ch. Le Kontakion dans l'histoire de la musique ecclésiastique byzantine // Östkirchliche Studien. Würzburg, 2009. Bd. 58. № 1. S. 57—66.
26. Høeg C. The Oldest Slavonic Tradition of Byzantine Music // Proceedings of the British Academy. London, 1954. Vol. 34. P. 37—66.
27. **Incipitarius liturgischer Hymnen in ostslavischen Handschriften des 11. bis 13. Jahrhunderts** / Hrsg. H. Rothe, D. Stern. Paderborn; München; Wien; Zürich : Ferdinand Schöningh, 2008. T. I. 795 S. T. II. 736 S. T. III. 797 S. (Abhandlungen Nordrhein-Westfälischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 118. Patristica slavica. Bd. 16).
28. Keller F. Die russisch-kirchenslavische Fassung des Weihnachtskontakions und seiner Prosomoia. Bern; Frankfurt am Main; Las Vegas, 1977. 243 S.
29. Levy K. Die slavische Kondakarien-Notation // Anfänge der Slavischen Musik / Eds. J. Kresanek, L. Burlas. Bratislava : Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften, 1964. S. 77—92.
30. Marzi G. Melodia e Nomos nella musica bizantina // Studi pubblicati dall'Istituto di filologia classica. Bologna, 1960. Vol. 8. P. 143—193.
31. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 607. 243 fol. [Byzantine Menaion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271075224-ms/>
32. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 631. 126 fol. [Byzantine Menaion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271075327-ms/>
33. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 794. 218 fol. [Byzantine Oktoechos]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074402-ms/>
34. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 795. 167 fol. [Byzantine Oktoechos]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074414-ms/>
35. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 925. 118 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074724-ms/>
36. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 926. 116 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074712-ms/>
37. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 927. 336 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074700-ms/>
38. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1094. 86 fol. [Byzantine Typikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076411-ms/>
39. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1097. 146 fol. [Byzantine Typikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076393-ms/>
40. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1262. 195 fol. [Byzantine Acolouthia]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076137-ms/>

41. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1280. 232 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076083-ms/>
42. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1281. 97 fol. [Byzantine Acolouthia]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076095-ms/>
43. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1314. 234 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076204-ms/>
44. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. syr. 261. 257 fol. [Syriac Triodion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00279388264-ms/>
45. Myers G. A Historical, Liturgical and Musical Exploration of Kondakarnoie Pienie: The Deciphering of a Medieval Slavic Enigma. Sofia: Cyrillo-Methodian Research Centre, 2009. 273 p.
46. Myers G. The medieval Russian Kondakar and the Choirbook from Kastoria: a Palaeographic Study in Byzantine and Slavic Musical Relations // Plainsong and Medieval Music. 1998. Vol. 7. № 1. P. 21—46. <https://doi.org/10.1017/S0961137100001406>
47. Palikarova-Verdeil R. La musique byzantine chez les Bulgares et les Russes. Copenhagen, 1953. XII, 249 p. (Monumenta Musicae Byzantinae. Subsidia. Vol. III).
48. Pfisterer A. Beobachtungen zum mittelbyzantinischen Kontakion // Theorie und Geschichte der Monodie / Hsg. M. Pischlöger. Wien; Brno, 2018. Bd. 9. № 2. S. 759—774.
49. Raasted J. Kontakion Melodies in Oral and Written Tradition // The Study of Medieval Chant: Paths and Bridges, East and West / Ed. P. Jeffery. Cambridge, 2001. P. 281—289.
50. Rothe H. Ost- und Südslavische Kontakien als historische Quellen // Millennium Russiae Christianae. Wien, 1993. S. 239—261.
51. Strunk O. The Notation of the Chartres Fragment // Annales Musicologique. Paris, 1955. Vol. 3. P. 3—37.
52. The Lavrsky Troitsky Kondakar / Ed. Gregory Myers. Sofia: Heron Press, 1994. XXX, 300 p. (Monumenta SlavicoByzantina et Medievalia Europensia. Vol. IV. № 9).
53. ThodbergCh. The Tonal System of the Kontakarium: Studies in Byzantine Psalticon Style. Copenhagen, 1960. 50 p. (Historisk-filosofiske Meddelelser. Bd. 37. № 7).
54. Tillyard H.J.W. Handbook of the Middle Byzantine Musical Notation. Copenhagen, 1935. 48 p.
55. Wellesz E. Das Problem der byzantinischen Notationen und ihrer Entzifferung // Byzantion. Bruxelles; Paris, 1929—1930. T. 5. S. 557—570.

Отримано 18 травня 2025 р.

REFERENCES

1. Zhulkovskiy B.Ye. Zhanr kondaka v ukrainskomu tserkovno-monodiinomu spivi XV—XIX stolit [The genre of the kontakion in Ukrainian church-monody singing of the 15th — 19th centuries]. PhD Thesis. Kyiv, 2015. 213 p. [In Ukrainian].
2. Zhulkovskiy B.Ye., Seko Ya.P. Zhanr kondaka v ukrainskykh monodiinykh rukopysakh i starodrukakh XI—XVIII stolit: dzhereloznavchyi aspekt doslidzhennia [Kontakion genre in Ukrainian monophonic manuscripts and old prints of the 11th — 18th centuries: source science aspect of research]. *Storinky istorii* [Pages of History]. 2024. No. 59, p. 39—49. <https://doi.org/10.20535/2307-5244.59.2024.318626> [In Ukrainian].
3. Zhulkovskiy B.Ye. Semitsko-syriisko-hretskyi kondak i kyievo-ruskyi kondakarnyi spiv u zakhidnoievropeiskii ta amerykanskii vizantynistytsi i paleoslavistytsi [Semitic-Syrian-Greek kontakion and Kyivan Rus' kondakarion singing in Western European and

- American Byzantine and Paleoslav studies]. *Rukopysna ta knyzhкова spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and Book Heritage of Ukraine]. 2022. Iss. 28, p. 404—420. <https://doi.org/10.15407/rksu.28.404> [In Ukrainian].
4. Ihnatenko Ye.V. Vizantiiska muzyka v osvithno-naukovomu prostori suchasnoi Ukrainy [Byzantine music in the educational and scientific space of modern Ukraine]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho* [Scientific Bulletin of the P.I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine]. 2023. Iss. 138, p. 116—125. <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.138.294798> [In Ukrainian].
 5. Kozhushnyi O. Prepodobnyi Roman Solodkospivets i vizantiiska himnografia III—VIII stolit [Venerable Roman Solodkospivets and Byzantine hymnography of the 3rd — 8th centuries]. Kyiv, 2009. 263 p. [In Ukrainian].
 6. Mishchenko I.M. Muzychno-stylistychni osoblyvosti rozvytku vizantiiskoi, sloviano-ruskoï ta ukraïnskoï monodii (na materialy samohlasnykh stykhyr Preobrazhennia) [Musical and stylistic features of the development of Byzantine, Slavic-Russian and Ukrainian monody (based on the material of the idiomela stichera of the Transfiguration)]. PhD Thesis. Lviv, 2019. 276 p. [In Ukrainian].
 7. Yasinovskiy Yu. Vizantiiska himnografia i tserkovna monodii v ukraïnskii retseptsii rannomodernoho chasu [Byzantine hymnography and church monody in the Ukrainian reception of the early Modern period]. Lviv, 2011. 467 p. [In Ukrainian].
 8. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 2. 165 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.2 [In Greek].
 9. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 345. 127 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.345 [In Greek].
 10. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 771. 298 fol. [Byzantine Triodion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.771 [In Greek].
 11. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 787. 229 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.787 [In Greek].
 12. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1547. 185 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1547 [In Greek].
 13. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1606. 184 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1606 [In Greek].
 14. Bibliotheca Apostolica Vaticana. Vat. gr. 1829. 43 fol. [Byzantine Menaion]. URL: https://digi.vatlib.it/view/MSS_Vat.gr.1829 [In Greek].
 15. Bibliothèque nationale de France. Département des manuscrits. Grec. 397. 136 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10723130v> [In Greek].
 16. Contacarium Ashburnhamense / Ed. C. Høeg. Copenhagen, 1956. 47, 530 p. (Monumenta Musicae Byzantinae. Facsimiles. Vol. IV). [In Greek].
 17. Contacarium Palaeoslavicum Mosquense / Ed. A. Bugge. Copenhagen, 1960. XII, 408 p. (Monumenta Musicae Byzantinae. Facsimiles. Vol. VI). [In Church Slavonic].
 18. Der altrussische Kondakar: Auf der Grundlage des Blagoveščenskij Nižgorodskij Kondakar / Hrsg. A. Dostál, H. Rothe. Giessen, 1976. T. 2: Facsimile. 260 S. [In Church Slavonic].
 19. Doneda A. Hyperstases' in MS Kastoria 8 and the Kondakarian Notation: Relationscips and Interchangeability. *Palaeobyzantine Notations* / Ed. C. Troelsgård. Hernen: Brediusstichting, 1999. Vol. II, p. 23—36.
 20. Floros C. Das Kontakion. *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte*. Stuttgart; Hamburg, 1960. Bd. 34. S. 84—106. <https://doi.org/10.1007/BF03376474>

21. Floros C. The Origins of Russian music: Introduction to the Kondakarian Notation. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2009. XX, 311 p.
22. Follieri H. Initia hymnorum ecclesiae graecae. Città del Vaticano, 1960—1966. T. I. 590 p. T. II. 570 p. T. III. 618 p. T. IV. 459 p. T. V. 329 p. [In Latin].
23. Gerlach O. The Sources of the Kontakion as Evidence of a Contradictory History of Reception. *Theorie und Geschichte der Monodie*. Hsg. M. Pischlöger. Wien; Brno, 2020. Bd. 10, S. 145—188.
24. Grinchenko O. Slavonic Kondakaria and Their Byzantine Counterparts: Discrepancies and Similarities. *Blgarske muzykoznanie* [Bulgarian musicology]. 2012. Iss. 3—4, pp. 57—70.
25. Hannick Ch. Le Kontakion dans l'histoire de la musique ecclésiastique byzantine. *Östkirchliche Studien*. Würzburg, 2009. Bd. 58, No. 1, S. 57—66.
26. Høeg C. The Oldest Slavonic Tradition of Byzantine Music. *Proceedings of the British Academy*. London, 1954. Vol. 34, p. 37—66.
27. Incipitarius liturgischer Hymnen in ostslavischen Handschriften des 11. bis 13. Jahrhunderts / Hrsg. H. Rothe, D. Stern. Paderborn; München; Wien; Zürich : Ferdinand Schöningh, 2008. T. I. 795 S. T. II. 736 S. T. III. 797 S. (Abhandlungen Nordrhein-Westfälischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 118. Patristica slavica. Bd. 16).
28. Keller F. Die russisch-kirchenslavische Fassung des Weihnachtskontakions und seiner Prosomoia. Bern; Frankfurt am Main; Las Vegas, 1977. 243 S.
29. Levy K. Die slavische Kondakarien-Notation. *Anfänge der Slavischen Musik*. Eds. J. Kresanek, L. Burlas. Bratislava: Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften, 1964. S. 77—92.
30. Marzi G. Melodia e Nomos nella musica bizantina. *Studi pubblicati dall'Istituto di filologia classica*. Bologna, 1960. Vol. 8, p. 143—193.
31. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 607. 243 fol. [Byzantine Menaion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271075224-ms/> [In Greek].
32. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 631. 126 fol. [Byzantine Menaion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271075327-ms/> [In Greek].
33. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 794. 218 fol. [Byzantine Oktoechos]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074402-ms/> [In Greek].
34. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 795. 167 fol. [Byzantine Oktoechos]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074414-ms/> [In Greek].
35. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 925. 118 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074724-ms/> [In Greek].
36. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 926. 116 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074712-ms/> [In Greek].
37. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 927. 336 fol. [Byzantine Kondakarion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271074700-ms/> [In Greek].
38. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1094. 86 fol. [Byzantine Typikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076411-ms/> [In Greek].
39. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1097. 146 fol. [Byzantine Typikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076393-ms/> [In Greek].
40. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1262. 195 fol. [Byzantine Acolouthia]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076137-ms/> [In Greek].
41. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1280. 232 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076083-ms/> [In Greek].

42. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1281. 97 fol. [Byzantine Acolouthia]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076095-ms/> [In Greek].
43. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. gr. 1314. 234 fol. [Byzantine Psaltikon]. URL: <https://www.loc.gov/item/00271076204-ms/> [In Greek].
44. Mount Sinai. Saint Catherine's Monastery. Sin. syr. 261. 257 fol. [Syriac Triodion]. URL: <https://www.loc.gov/item/00279388264-ms/> [In Syriac].
45. Myers G. A Historical, Liturgical and Musical Exploration of Kondakarnoie Pienie: The Deciphering of a Medieval Slavic Enigma. Sofia: Cyrillo-Methodian Research Centre, 2009. 273 P.
46. Myers G. The medieval Russian Kondakar and the Choirbook from Kastoria: a Palaeographic Study in Byzantine and Slavic Musical Relations. *Plainsong and Medieval Music*. 1998. Vol. 7, No. 1, p. 21—46. <https://doi.org/10.1017/S0961137100001406>
47. Palikarova-Verdeil R. La musique byzantine chez les Bulgares et les Russes. Copenhagen, 1953. XII, 249 P. (Monumenta Musicae Byzantinae. Subsidia. Vol. III).
48. Pfisterer A. Beobachtungen zum mittelbyzantinischen Kontakion. *Theorie und Geschichte der Monodie*. Hsg. M. Pischlöger. Wien; Brno, 2018. Bd. 9, No. 2. S. 759—774.
49. Raasted J. Kontakion Melodies in Oral and Written Tradition. *The Study of Medieval Chant: Paths and Bridges, East and West*. Ed. P. Jeffery. Cambridge, 2001. P. 281—289.
50. Rothe H. Ost- und Südslavische Kontakien als historische Quellen. *Millennium Russiae Christianae*. Wien, 1993. S. 239—261.
51. Strunk O. The Notation of the Chartres Fragment. *Annales Musicologique*. Paris, 1955. Vol. 3. P. 3—37.
52. The Lavrsky Troitsky Kondakar / Ed. Gregory Myers. Sofia: Heron Press, 1994. XXX, 300 p. (Monumenta SlavicoByzantina et Medievalia Europensia. Vol. IV. No. 9). [In Church Slavonic].
53. Thodberg Ch. The Tonal system of the Kontakarium: studies in Byzantine Psalticon style. Copenhagen, 1960. 50 p. (Historisk-filosofiske Meddelelser. Bd. 37. No.7).
54. Tillyard H.J.W. Handbook of the Middle Byzantine Musical Notation. Copenhagen, 1935. 48 p.
55. Wellesz E. Das Problem der byzantinischen Notationen und ihrer Entzifferung. *Byzantion*. Bruxelles; Paris, 1929—1930. T. 5. S. 557—570.

Received on May 18, 2025

Bohdan Zhulkovskiy

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ternopil, Ukraine)

ORCID: 0000-0001-8435-5201

E-mail: eisodikon@gmail.com

BYZANTINE MEDIEVAL NEUME MANUSCRIPTS AS SOURCES FOR LITURGICAL AND MUSICOLOGICAL STUDIES OF KONDAKARIAN GENRE STYLE OF KYIVAN RUS

The goal of the research is to introduce Byzantine liturgical manuscripts of the 10th — 14th centuries with and without neumes, which represent the kondakarian genre style, into Ukrainian musicological and humanitarian discourses. Among them: Kondakaria (Oikimataria), Psaltika, Asmatika, Akolouthia, Triodia, Pentecostaria, Octoecha, Service and Festal

Menaia, Jerusalem and Studite Typika (Statutes). The **methodology** of the article consists in a systematic analysis of sources, which combines a number of codicological, paleographic, textological, theological-liturgical and comparative musicological approaches. **Scientific novelty.** Photocopies of Byzantine manuscripts with and without neumes were discovered on the official resources of the world's leading archival institutions — the Library of Congress (USA), the National Library of France and the Vatican Apostolic Library. Rare facsimile editions of some medieval parchment codices and little-known specialized scientific literature on Byzantine and Paleoslavica studies were found. The structure of monogenre and polygenre liturgical hymn books, the repertoire of kontakia and other canticles of the troparion group were clarified. The importance of involving Byzantine manuscripts with and without neumes in comparative liturgical and musicological studies of the kondakarian genre style, which was specific to the culture of Kyivan Rus, was substantiated. **Conclusions.** The notated codices of the 10th — 14th centuries with Paleobyzantine Chartres and Medieval Byzantine Kastorian neumes should be introduced as a parallel text to Paleoslavica studies. Such an approach will contribute to the search for a reliable key for deciphering the adistematic kondakarian notation and the reconstruction of the corpus of Ukrainian melismatic chants.

Key words: musical source studies, liturgical musicology, Byzantine neume notations, kondakarian genre style, comparative musicological studies.